

له پال گرژييه كانى له گهل ئيسرائيلدا: ئيران دؤسييهى جينشيني رابهرى بالدا دهكاتوه

19-11-2024

نووسرهكان

موشتاق عهبد موناف طلو

كورتته : به له بهرچاوكرتنى په يوه ندييه نوازه كانى نيوان هردوو حكومته تاران و به غدا، هر گورانكاربيه كى گورهى سياسى له ئيران، كارىگه ريبى راسته وخو له سهر گوره پانى سياسى عيراق ده بئت. به پي ماددهى 110 ى دهستورى ئيران، رابهرى بالدا ده سلاتى ره هاى به سهر هه موو جومگه نيوخوي و دهره كيه كانى ده ولهدا هه به، بويه گورانكارى له وهدا ره نگدانه وهى گورهى له سهر پرؤسهى سياسى عيراقيش ده بئت.

به له بهرچا وگرتنی په یوه نندیه ناوازه کانی نیوان هردوو حکومتی تاران و به غدا، هر گورانکاریه کی گوره ی سیاسی له ئیران، کاریگری راسته و خو له سهر گوره پانی سیاسی عیراق ده بیټ. به پنی ماده ی 110 ی ده ستوری ئیران، رابهری بالآ ده سه لاتی ره های به سهر هه موو جومگه نیو خو یی و دهره کییه کانی ده و له تدا هه یه، بویه گورانکاری له وه دا رهنگدانه وه ی گوره ی له سهر پرؤسه ی سیاسی عیراقیش ده بیټ.

له سایه ی گرژییه کان له گه ل ئیسرا ئیلدا، قسه و باسه کان سه باره ت به جینشیننی چاوه پروانکراوی رابهری بالآ ئیران زیاتر بوون و نه وه ی له م هه لومهرجه شدا گرنگیدانی به ئه م بابه ته زیاتر کردوو، نه وه یه که خودی رابهری بالآ ئیران قسه ی له سهری کردوو.

وتاره که ی خامنه یی له دیداره کهیدا له گه ل نه جوومه نی شماره زایانی سهر کردایه تی

عه لی خامنه یی، رابهری بالآ ئیران له وتاریکدا له 7 ی ئه م **مانگه دا** له کو بوونه وه ی له گه ل نه دامانی نه جوومه نی شماره زایانی سهر کردایه تی، پیداکری له سهر رولی سهره کیی نه جوومه نه که له دانانی رابهردا کرد و، نه وه ی به ئه رکیکی "زور هه ستیار" ناوبرد که ده شیټ چاره نووسی ته وای سیستمه که دیاری بکات. نایه تیکی سوره تی (نال عمران) یشی هینایه وه که ده لیت: "افین مات او قتل انقلابیم علی أعقابکم"، وه ک ناماژه یه ک بو شه ری ئو خود و جه خنکردن له گرنگی خوراگری و پابه نديوون به ریگای راست ته نانه ت له کاتی نه مانی سهر کرده یه کی شدا. کوتیشی که نه جوومه نی شماره زایان بهر پرسیاریه کی گوره ی له نه ستودایه و ده بیټ به وردی و گرنگیه کی زوره وه له کاتی نه مانی سهر کرده به کرده یی، ده سته جی سهر کرده یه کی نوئ هه لبریزیت. ناماژه ی به وه ش کرد که به پنی مهرجه ده ستورییه کان، پیوسته رابهر باوه ریکی پته وی به ریگای شوړش هه بیټ و ناماده یی به رده و امیدان وهه نگانوان به ره و پیسه وه ی هه بیټ.

کاردانه وه کان به رامبه ر به قسه کانی رابهری ئیران

له و په یوه نندیه دا، وتارخوینی به ناوبانگی ئیرانی **به یده ری کاشانی**، روژیک دوا ی وتاره که، نه و لیوانانه ی خامنه یی به بن وینه وه سف کرد و ناماژه ی به گرنگی هینانه وه ی نایه ته که ی قورانی کرد که په یوه ست بووه به مردن یان کوشتنی پیغه مبه ری ئیسلام و نه وه ی خسته روو که په یامه کانی نه و وتاره پیوستیان به تیرامانی قوول هه یه، به نایه تی له کاتیکدا که بنیامین نتانیا هو سهر و کوه زیرانی ئیسرا ئیل هه ره شه ی به رده و ام ده کات. کاشانی ناماژه ی به وه ش کرد که رابهری ولاته که ی جه ختی له وه کردوو نه جوومه نی شماره زایان ده سته جی جیگره وه که ی ده ستنیشان بکه ن.

روژی دواتر، له چاوپیکه وتنیکی دريژخابه ندا له گه ل مایه ری "دیدبان ئیران" که دوو کاتژیر و 24 خوله کی خایاند و له یوتیوب بلا و کراوه ته وه، عه باس **بالیزدار**، نه دامی لیژنه ی لیپرسینه وه و پشکنینی خولی هه وته می په رله مانی ئیران، که بو لیکو لینه وه له فایله کانی گنده لی له ده سه لاتی دادوه ری پیک هیئراوه، ورده کاری شو که هینه ری له گنده لی له ده سه لاتی دادوه ری ئاشکرا کرد و گو تی، لیکو لینه وه کانین، تیوه گلانی 52 بهر پرسی له دوسیه گه وره کانی گنده لیدا دهر خسته وه که که سانی وه ک مه حمود شاهرودی و مه مه د یزدی، هه ردوو سهر وکی پیشووی ده سه لاتی دادوه ری ئیران و، که سه دیاره کانی دیکه ی وه ک نیمامی کاشانی-یان تیدایه. بالیزدار زیاتر باسی دوسیه کانی گنده لی نه و بهر پرسه کاریگرانه ی ئیرانی کردوو که مردوون و له ژباندانه ماون. له هه مان کاتیشدا جه ختی له وه کرده وه که نه گه ر موچه با خامنه یی بیټه رابهر، تاکه که سیک ده بیټ که توانای راگرتنی گنده لی و لیپرسینه وه ی له گنده لکاران ده بیټ.

له راستیدا نه م فایلانه بو خه لکی ئیران تازه نین به لکو دادگای نه کردنی نه و که سانه ی تیوه گلان یان ناویان هاتوو، په کیکه له هوکاره کانی توره یی شه قام. به لام رهنکه باسکردنه وه یان له لایه ن بالیزداره وه زیاتر بو هیورکردنه وه ی خه لک و کردنه وه ی دهرگای باسی بهر بریزکردنی موچه با خامنه یی بیټ بو رابهرایه تی وه ک تاکه رزگار که ریک له و دوخه خراپه.

بالیزدار ناماژه ی به وه ش کردوو، که موچه با خامنه یی له م دوا یبانه دا وتنه وه ی وانه ی ناینی له نه پللیکه یشنی مه جازی راگرتوو؛ نه وه ش وه ک هه نگوویک سهر ده کریټ که نامانجه که ی ناماده کاری بیټ بو وه رگرتنی پوستی رابهر.

دوو روژ دوا ی لیوانه کانی بالیزدار، مه هدی نه سیری، نوینه ری پیشووی عه لی خامنه یی رابهری بالآ ئیران، که ئیستا بووه به نه یاریکی رژیم، له و باره یه وه له روژنامه ی که یهان باسی شتی گرنگی پشتی په رده ی کرد. نه سیری گو تی: له دوا دانیشتنه کانی خولی پیشووی نه جوومه نی شماره زایانی سهر کردایه تیدا، به شیک له نه دامانی نه جوومه ن پشنگیریان له وه کردوو که موچه با خامنه یی شوینی رابهری بالآ بگریته وه، به لام دژایه تی توندی ئیبراهیم ره ئیسی، جیگری نه وکاته ی سهر وکی نه جوومه نی شماره زایان و سهر و کو ماری پیشووی ئیران، هه روه ها نه حمه د خاته می، نیمام جومعه ی کاتی تاران، گرژییه کی گوره ی دروست کرد و له نه جامی نه وه شدا دانیشتنه که په کی خرا.

هەرچەند سەرچاوەیەکی دیکە باسی ئەمەی نەکردوو بەلام نەسیری ئاماژەى بەو داوێ که داوای ئەو رووداوانە، ئەنجومەنێکی نوێی شارەزایان بە پشتیوانیی ئەنجومەنی پارێزەرانی دەستوور پیکهینزا، ئەو هەش بە هەنگاوێک دەزانیت بە ئاراستەى پشتگیریکردن لە پرۆژەى جێنشینیی مۆجتهبا خامنەیی.

حسین شەفیعی کاشانی لە وتاری نوێزى هەینی رابردوودا لە شارى ساری، ئاماژەى بەو دا که خامنەیی داوای لە ئەنجومەنی شارەزایان کردوو بێر لە دانانی رابەری داهاوو بەکەنەو؛ بەلام ئەبولحەسەن مەهدهوی، لە وتاری هەینیدا لە شارى ئیسفەهان، لە گەرنگی وتارەکەى خامنەیی کەمکردهو و باسی لەو کرد که تازە نییە، بەلام ئەو هەشی ئاشکرا کرد که لیژنەىەک لە ئەنجومەنی شارەزایان بە نەهینی سى کەسیان وەکوو کاندید بۆ رابەری داهاووئى ئێران دەستیشان کردوو که لە داهاوویدا لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنەو دەنگیان لە سەر دەدریت.

وتارەکەى حەیدەرى کاشانی ژاوه ژاویکی بەرفراوانی لە ئێران و لە سوئیشیالمیدیدا دروست کرد و، مەحمود رەجەبى، ئەندامى ئەنجومەنی شارەزایان، قەسەکانی کاشانی رەت کردوو و وتەکانی رابەری بەلای وڵاتەکەیشی بە شتێکی ئاسایی لە قەلەم دا، بەلام ئاماژەى بەو هەش کرد که ماوهیەک لە مەو بەر، کۆبوونەو هەیکەى نەهینی لە ئەنجومەنی شارەزایان کراو.

بەپێی هەندیک زانیاری دزەپیکراو، ئەو دانیشتنە لە 26ی ئەیلوولی 2024 بەرپۆه چوو، هەریەک لە مۆجتهبا خامنەیی و مەحمەد مەهدى میرباقرى و عەلیپەزا ئەعرافى بۆ پۆستی رابەر کاندید کراون، هەرچەند که هیشتا هێچ زانیارییەکی پشتراستکراو نییە بەلام دەتوانین بێژین میرباقرى بە یەکیک لە توندەرەوترین پیاوانی ئایینی ئێران دادەنریت و هەر کاتیک باسی ناو هەیکەى بکریت، مەبەست زیادکردنی جانشی رەکابەرانەتی بۆ بردنەو. سەبارەت بە ئەعرافى، هێچ پەيوەندییەکی بە سوپای پاسدارانەو نییە و، زیاتر بە شارەزایى لە بەرپۆه بردنی ناوهندەکانی خویندنی ئایینی ناسراو بە بى ئەو هى هێچ پێگەىەکی گەرنگی سیاسیی هەبوو بیت.

چارەنووسی کاندیدەکانی پێشووی رابەرایەتی

هەموو ئەوانەى لەم سالیانەى داویدا ناویان وەک کاندید بۆ پۆستی رابەر لە ناوان بوو یان لە ژياندا نەماون یان لە گۆرەپانی سیاسى دوور خراونەتەو. هاشمی رەفسەنجانی لە سالی 2017 و، مەحمودی شاهرودی لە سالی 2018 و، مەحمەد تەقى مەسباح-یەزدی لە سالی 2021 کۆچی داویان کردوو.

حەسەن خومەینی، ئەو هى رابەری شوێرش، سەرەپای ئەو هى سالیانیکى زۆرە لە حەوزەى قوم وانەبێژی خویندنی دەرەکی بوو، بەلام شایستەییەکەى بۆ ئیجتیهاد پەسەند نەکرا، هەر ئەمەش بوو هۆی رێگری لە بەشداریکردنی لە هەلبژاردنەکانی ئەنجومەنی شارەزایاندا. سادقی لاریجانی سەرۆکی پێشووی دەسەلاتی دادی ئێران، بەهۆی تۆمەتبارکرانی کچەکەى بە سیخووریکردن بۆ بەریتانیا و دۆسیەى گەندەلی پەيوەست بە یەکیک لە براکانی، هەر و هە دەستگیرکردنی عەلی ئەکبەر تەبەرى که لێی نزیک بوو و بەرپۆه بەرى چالاکییە ئابوورییەکانی بوو، رووبەرپوو رەخنەىەکی زۆر بوو تەو. ئەو قەیرانەش کاتیک زیاتر پەرهی سەند که مافی خۆکاندیدکردن بۆ هەلبژاردنی سەرۆکایەتی کۆمار بە عەلی لاریجانیى براى نەدرا که لەهەمانکاتدا سەرۆکی پێشووی پەرلەمانیش بوو. ئەمەش وای کرد سادق لاریجانی وەک نەرەزایەتیەک نامەى دەستلەکارکێشانەو هى خۆی لە ئەنجومەنی پارێزەرانی دەستوور پێشکێش بکات و بە یەکجاری لە گۆرەپانی سیاسى دوورخراوەو، هەرچەند وەک راویژاکری رابەر و سەرۆکی دەستەى دیاریکردنی بەرژەو هەندییەکانی نیزام مایەو.

ئەحمەد جەننەتی سەرۆکی پێشووی ئەنجومەنی شارەزایان، بەهۆی ئەو هى بەسالیانچوو و تەمەنی 97 سالە، لە هەلبژاردنی ئەم خوولەدا خۆی کاندید نەکرد. چاوه پوان دەکرا ئیبراھیم رەئیسى سەرۆککۆماری پێشووی ئێران بەو پێیەى جیگری یەکەم بوو شوینی بگرتەو، بەلام رووداوی کەوتنە خوارەو هى فرۆکەکەى دوو روژ پێش هەلبژاردنی سەرۆکی ئەنجومەنەکە هاوکێشەکەى گۆری. چەند مانگ بەر لەو رووداوەش، وەحید حەقانیان، یاریدەدەری پێشووی جیبه جیکار لە نووسینگەى رابەری بەلای، مشومرێکی زۆری نایەو که باسی پرسیارکردنی رەئیسى لەبارەى جانشی جیگرتنەو هى رابەری بەلای کردبوو.

لە هەمانکاتدا ئەحمەد خاتەمی کە وەک ئەندامى دەستەى سەرۆکایەتی ئەنجومەنی شارەزایان هەلنەبژیردراوەو و پێگە سیاسییەکەیشی لە چاوه جارێ کەمی کرد، چانسێکی زۆری بۆ کێپکێی پۆستی رابەر نییە.

لەلایەکی دیکەو هەسەن رۆحانی، سەرۆککۆماری پێشووتری ئێران، که هاوکات ئەندامى ئەنجومەنی شارەزایان بوو، هەولێ وەرگرتنی پۆستی رابەری داهاوو دەدا، بەلام کاندیدبوونەکەى بۆ خوولی نوێ رەتکرایەو و، بەو هەش، بە شیوہەىەکی بە کردەى لە دیمەنە سیاسییەکە دوورکەوتەو هەو و چانسەکانی کەمیان کرد.

له يه كهم دانېشتنې ټنجومه نې څاره زياندا كه شېش مانگ له مېوه بهر به پړوه چوو، عه لې حوسېنې ټه شكوورې، نو پنه رې پارېزگاي گيلان وتارېكي پېشكه شيكرد كه تيايدا گوتې ټهركې حاكمي ټېستايه جېنشېنېك بو څوې ديارې بكات، هه چنده ده ستور پېچېوانه ي ټه مېه.

پېشنيار كورنې ناوې موچته با خامنه يې

له گه ل گه پانه وه ي دونا لډ تره مپ بو كو شكي سپې له چنده روژې رابردوودا، كه رهنگه دهره تي له بارتر بو ټيسرا ټيل بره خسي ټيټ و مه ترسي بو سهر ژيانې عه لې خامنه يې رابه رې بالاي ټيران زياتر بكات، له وانه يه ټيران له م هه لومهرجه ي ټيستادا دهره تي ك بو ريگا څو شكدن بو گواستنه وه ي سهر كوردايه تي بو كورې رابه رې ټيستا بدوژنيته وه. به تايبه تي كه پو ستي رابه رې بالا به پيگه يه كي ټاييني ته قلېدي نازاندر ټيټ، وه ك مهرجه عه كاني ديكه ي شيعه كه به زوري به ميرات له باوكه وه بو كور ناگواز زينه وه. به لكو ټه م پو سته وه ك ويلابه تيكي سياسي- ټاييني سهر ده كريت كه نو پنه رابه تيې دريژ كورنه وه ي ټيمامي بي هه لډه كات، كه گواستنه وه ي له ريگه ي ره چله كه وه له باوكه وه بو كور شتيكي ټاسايې بووه.

له و چوارچيوه يه دا، يه كهم جاره ناوې موچته با خامنه يې له م ټاسته دا بلاوده بيته وه و، رهنگه ټه م ش بو تاقيكردنه وه ي كاردانه وه ي شه قامي ټيرانې بيټ.

موچته با خامنه يې (له دا يكووي 1969)، كورې دووه مې رابه رې بالاي ټيرانه (براكاني مسته فا 1965، مه سعوود 1974، مه يسه م 1978، و خوشكه كاني بوشرا 1980، هوډا 1981) زاو اي حه داد عادل سه روكي پېشووې په رله ماني ټيرانه و له سالي 1997 هوه رو لنيكي گرنكي له بهر پړوه بردنې نووسينگه ي باوكيدا هه بووه.